SZKOŁA PODSTAWOWA NR 5
IM. ALEKSANDRA JANOWSKIEGO
W BOLESŁAWCU

WYMAGANIA EDUKACYJNE
Z WIEDZY O SPOŁECZEŃSTWIE DLA KLASY VIII

oraz

PRZEDMIOTOWE ZASADY OCENIANIA (PSO/PZO)

Rok szkolny 2026/2027

I. PODSTAWA I ZAŁOŻENIA DOKUMENTU

Dokument określa wymagania edukacyjne niezbędne do otrzymania przez ucznia klasy VIII poszczególnych śródrocznych i rocznych ocen klasyfikacyjnych z wiedzy o społeczeństwie oraz zasady bieżącego oceniania osiągnięć edukacyjnych. W roku szkolnym 2026/2027 w klasie VIII wiedza o społeczeństwie jest realizowana według dotychczasowej podstawy programowej obowiązującej tę klasę w okresie przejściowym. Nowa podstawa programowa szkoły podstawowej jest wdrażana od 1 września 2026 r. sukcesywnie, począwszy od klas I i IV.

Dokument należy stosować łącznie z aktualnymi przepisami prawa oświatowego oraz wewnątrzszkolnymi zasadami oceniania określonymi w statucie szkoły. W razie rozbieżności pierwszeństwo mają przepisy powszechnie obowiązujące i statut szkoły.

II. CELE KSZTAŁCENIA - WYMAGANIA OGÓLNE

- Wiedza i rozumienie - wyjaśnianie podstawowych prawidłowości życia społecznego, zasad demokracji, aktywności obywatelskiej, ustroju Rzeczypospolitej Polskiej, praw człowieka oraz wybranych zagadnień międzynarodowych.
- Wykorzystanie i tworzenie informacji - wyszukiwanie, selekcjonowanie i krytyczne wykorzystywanie informacji, odróżnianie faktów od opinii, formułowanie własnego stanowiska i argumentów.
- Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów - rozpoznawanie potrzeb, praw i obowiązków, analizowanie problemów społecznych i proponowanie sposobów ich rozwiązania.
- Komunikowanie i współdziałanie - udział w dyskusji, uzasadnianie stanowiska, współpraca w grupie, stosowanie zasad komunikacji i procedur demokratycznych.

III. OBSZARY TREŚCI I OCZEKIWANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIA

Człowiek w społeczeństwie

- rozpoznaje potrzeby człowieka i wyjaśnia znaczenie socjalizacji;
- charakteryzuje grupy społeczne, role społeczne, normy i zasady współżycia; rozpoznaje sytuacje konfliktowe i wskazuje pokojowe sposoby ich rozwiązywania; stosuje zasady skutecznej komunikacji, argumentowania i współpracy.

Rodzina, szkoła i społeczność lokalna

- wyjaśnia znaczenie rodziny, szkoły i samorządu uczniowskiego;
- zna podstawowe prawa i obowiązki ucznia oraz sposoby dochodzenia swoich praw;
- charakteryzuje gminę, powiat i województwo oraz podstawowe organy samorządu terytorialnego;
- podaje przykłady spraw załatwianych w urzędzie i aktywności obywatelskiej w środowisku lokalnym.

Wspólnota narodowa i społeczeństwo obywatelskie

- wyjaśnia pojęcia: naród, ojczyzna, patriotyzm, obywatelstwo, mniejszość narodowa i etniczna;
- rozpoznaje przejawy postawy patriotycznej z poszanowaniem innych narodów i kultur; wyjaśnia rolę organizacji pozarządowych, wolontariatu, stowarzyszeń, fundacji i mediów; rozumie znaczenie społeczeństwa obywatelskiego i aktywności publicznej.

Państwo demokratyczne i ustrój Rzeczypospolitej Polskiej

- wyjaśnia zasady demokracji, suwerenności narodu, państwa prawa i pluralizmu;
- charakteryzuje Konstytucję RP i zasadę podziału władz;
- przedstawia podstawowe kompetencje Sejmu i Senatu, Prezydenta RP, Rady Ministrów oraz sądów i trybunałów;
- wyjaśnia znaczenie wyborów, partii politycznych i udziału obywateli w życiu publicznym.

Prawa człowieka i prawo

- rozróżnia prawa, wolności i obowiązki człowieka i obywatela;
- wskazuje przykłady praw dziecka i instytucje stojące na straży praw człowieka;
- rozpoznaje przykłady naruszeń praw i dyskryminacji oraz wie, gdzie szukać pomocy;
- wyjaśnia podstawowe zasady odpowiedzialności prawnej i funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości.

Sprawy międzynarodowe

- wyjaśnia cele i przykłady działań Unii Europejskiej, Organizacji Narodów Zjednoczonych i NATO;
- przedstawia podstawowe korzyści i zobowiązania wynikające z członkostwa Polski w organizacjach międzynarodowych;
- rozpoznaje wybrane współczesne problemy społeczne i międzynarodowe;

- formułuje uzasadnione sądy o wybranych problemach współczesnego świata.

IV. OGÓLNE KRYTERIA OCENIANIA

Ocena	Ogólne wymagania
6 - celujący	Uczeń opanował wymagania programowe w bardzo wysokim stopniu; sprawnie i samodzielnie posługuje się wiedzą i pojęciami, analizuje źródła i problemy społeczne, łączy informacje z różnych obszarów, trafnie argumentuje i wyciąga wnioski. Potrafi twórczo zastosować wiedzę w nowych sytuacjach oraz wykazuje wysoką samodzielność w realizacji zadań.
5 - bardzo dobry	Uczeń opanował pełny lub niemal pełny zakres wiadomości i umiejętności przewidzianych programem; poprawnie wyjaśnia zjawiska i procesy, analizuje materiały źródłowe, posługuje się terminologią przedmiotową, formułuje logiczne wypowiedzi i samodzielnie rozwiązuje typowe oraz bardziej złożone zadania.
4 - dobry	Uczeń opanował większość wiadomości i umiejętności; poprawnie posługuje się podstawowymi pojęciami, wyjaśnia najważniejsze zależności, odczytuje i interpretuje typowe źródła, wykonuje zadania problemowe z niewielką pomocą oraz potrafi uzasadnić własne stanowisko.
3 - dostateczny	Uczeń opanował podstawowe wiadomości i umiejętności pozwalające rozumieć najważniejsze zagadnienia przedmiotu; rozpoznaje i definiuje podstawowe pojęcia, wskazuje najważniejsze instytucje i zasady, wykonuje proste zadania oraz korzysta ze źródeł według wskazówek nauczyciela.

2 - dopuszczający	Uczeń opanował wiadomości i umiejętności konieczne do dalszego kształcenia; przy pomocy nauczyciela rozpoznaje podstawowe pojęcia, fakty, instytucje i zależności, wykonuje proste polecenia i potrafi wskazać przykłady dotyczące życia społecznego i obywatelskiego.
1 - niedostateczny	Uczeń nie opanował wymagań koniecznych, a braki uniemożliwiają wykonanie nawet prostych zadań mimo pomocy nauczyciela; nie rozpoznaje podstawowych pojęć i instytucji, nie potrafi wykorzystać elementarnych informacji ani wykazać podstawowych umiejętności określonych w wymaganiach.

Uwaga: ocena klasyfikacyjna nie jest prostą średnią arytmetyczną ocen bieżących. Powinna odzwierciedlać poziom i postęp ucznia w opanowaniu wiadomości i umiejętności określonych wymaganiami edukacyjnymi, zgodnie ze statutem szkoły.

V. WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE WEDŁUG POZIOMU

Ocena dopuszczająca (2)

- rozpoznaje podstawowe pojęcia dotyczące życia społecznego, państwa i prawa;
- wymienia najważniejsze organy władzy publicznej i podstawowe jednostki samorządu terytorialnego;
- rozpoznaje symbole narodowe oraz podstawowe prawa i obowiązki obywatela i ucznia; wskazuje, czym są wybory, konstytucja, samorząd, prawa człowieka, UE, ONZ i NATO; z pomocą nauczyciela odczytuje proste informacje z tekstu, tabeli, schematu lub infografiki.

Ocena dostateczna (3)

- wyjaśnia podstawowe pojęcia i zależności społeczne oraz podaje przykłady;
- opisuje funkcje rodziny, szkoły, samorządu lokalnego i podstawowych organów państwa;

- wyjaśnia podstawowe zasady demokracji i znaczenie wyborów; wskazuje podstawowe prawa człowieka i instytucje ochrony praw; odczytuje informacje ze źródeł i formułuje krótkie, poprawne wnioski.

Ocena dobra (4)

- porównuje role i kompetencje instytucji publicznych oraz wyjaśnia zależności między nimi;
- analizuje typowe sytuacje społeczne i prawne oraz proponuje właściwe sposoby działania;
- wyjaśnia znaczenie społeczeństwa obywatelskiego, mediów, organizacji pozarządowych i aktywności lokalnej;
- charakteryzuje członkostwo Polski w UE, ONZ i NATO;
- samodzielnie interpretuje typowe materiały źródłowe i uzasadnia własne stanowisko.

Ocena bardzo dobra (5)

- swobodnie i precyzyjnie posługuje się terminologią przedmiotową;
- analizuje złożone zależności między społeczeństwem, prawem, samorządem i państwem;
- porównuje rozwiązania, ocenia ich znaczenie i przewiduje możliwe konsekwencje;
- krytycznie analizuje informacje i rozpoznaje różnicę między faktem, opinią, perswazją i manipulacją;
- formułuje spójne argumenty, wnioski i propozycje rozwiązania problemów społecznych.

Ocena celująca (6)

- samodzielnie integruje wiedzę z różnych działów WOS i wykorzystuje ją w nowych, problemowych sytuacjach;
- prowadzi pogłębioną analizę źródeł, dostrzega różne perspektywy i ocenia wiarygodność argumentów;
- tworzy dojrzałe, rzeczowe i dobrze uzasadnione wypowiedzi dotyczące problemów publicznych;
- proponuje realistyczne działania obywatelskie lub rozwiązania problemów z uwzględnieniem prawa i dobra wspólnego;
- wykazuje bardzo wysoki poziom samodzielności, poprawności merytorycznej i umiejętności praktycznego zastosowania wiedzy.

VI. PRZEDMIOTOWE ZASADY OCENIANIA (PSO/PZO)

1. Cele oceniania

- informowanie ucznia o poziomie jego osiągnięć edukacyjnych i postępach;
- udzielanie informacji pomagającej w uczeniu się i wskazywanie kierunku dalszej pracy;
- motywowanie do systematycznej nauki, samodzielności i aktywności obywatelskiej;
- dostarczanie rodzicom/opiekunom informacji o postępach, trudnościach i szczególnych uzdolnieniach ucznia;
- umożliwianie nauczycielowi doskonalenia organizacji i metod pracy dydaktycznej.

2. Co podlega ocenianiu

- wiedza merytoryczna i rozumienie pojęć;
- umiejętność wykorzystywania wiedzy w sytuacjach praktycznych i problemowych;
- analiza i interpretacja tekstów, danych, wykresów, map, infografik i innych źródeł;
- formułowanie wypowiedzi ustnych i pisemnych, argumentowanie oraz wnioskowanie;
- umiejętność wyszukiwania, selekcjonowania i oceny wiarygodności informacji;
- realizacja projektów, zadań zespołowych i innych form pracy przewidzianych przez nauczyciela;
- postęp w opanowaniu wymagań edukacyjnych.

3. Formy sprawdzania osiągnięć

Forma	**Charakter**
Sprawdzian / praca klasowa	obejmuje większą partię materiału; termin i zakres podaje się zgodnie ze statutem szkoły.
Kartkówka / krótka praca pisemna	sprawdza bieżące wiadomości i umiejętności; zasady zapowiadania wynikają ze statutu szkoły.
Odpowiedź ustna	obejmuje wiadomości, rozumienie pojęć, argumentowanie i umiejętność formułowania wypowiedzi.
Praca ze źródłem / zadanie problemowe	ocenia wyszukiwanie informacji, analizę, interpretację, wnioskowanie i zastosowanie wiedzy.

Projekt / prezentacja / praca zespołowa	ocenia zgodność merytoryczną, samodzielność, sposób wykorzystania źródeł, współpracę i prezentację efektów.
Aktywność na lekcji	może obejmować udział w dyskusji, wykonywanie zadań, pracę ze źródłami i konstruktywną współpracę.
Praca domowa	wyłącznie na zasadach dopuszczonych aktualnymi przepisami i statutem szkoły.

4. Ocenianie prac pisemnych

Jeżeli statut szkoły lub ustalenia obowiązujące w szkole określają progi procentowe, stosuje się te zasady. W przeciwnym razie nauczyciel może przyjąć przejrzystą skalę procentową podaną uczniom przed ocenianiem. Każdorazowo kryteria powinny być adekwatne do zakresu i stopnia trudności sprawdzanych wymagań.

W zadaniach otwartych i projektowych oceniana jest przede wszystkim poprawność merytoryczna, realizacja polecenia, argumentacja, wykorzystanie źródeł i samodzielność - stosownie do charakteru zadania.

5. Zasady poprawy ocen i uzupełniania braków

- Uczeń ma możliwość poprawy ocen na zasadach określonych w statucie szkoły; termin i forma poprawy są ustalane z nauczycielem.
- Uczeń nieobecny podczas obowiązkowej formy sprawdzania wiadomości uzupełnia ją w terminie i formie ustalonej zgodnie ze statutem szkoły.
- Poprawa powinna sprawdzać te same lub równoważne wymagania edukacyjne.
- Przy ustalaniu oceny klasyfikacyjnej nauczyciel uwzględnia poziom opanowania wymagań i postęp ucznia, a nie wyłącznie wynik pojedynczej pracy.

6. Nieprzygotowanie do zajęć

Zasady zgłaszania nieprzygotowania, jego dopuszczalna liczba oraz sytuacje, w których nieprzygotowanie nie może zostać zgłoszone, wynikają ze statutu szkoły lub ustaleń przedmiotowych zgodnych ze statutem. Uczeń powinien zgłosić nieprzygotowanie przed rozpoczęciem sprawdzania wiedzy.

7. Prace domowe w klasie VIII

Pisemne prace domowe w klasach IV-VIII mogą być zadawane w celu utrwalania, rozwijania lub praktycznego stosowania treści zrealizowanych na zajęciach. Każda wykonana przez ucznia pisemna praca domowa powinna zostać sprawdzona i objęta informacją zwrotną. Zasady wpływu nieobowiązkowych pisemnych prac domowych na

roczną ocenę klasyfikacyjną stosuje się wyłącznie w zakresie przewidzianym aktualnymi przepisami i statutem szkoły.

8. Ustalanie ocen śródrocznych i rocznych

- Ocena klasyfikacyjna wynika z rozpoznanego poziomu opanowania wymagań edukacyjnych i osiągnięć ucznia w całym okresie klasyfikacyjnym.
- Znaczenie poszczególnych ocen bieżących powinno odpowiadać zakresowi i wadze sprawdzanych wiadomości i umiejętności; większe znaczenie mają formy kompleksowo sprawdzające wymagania.
- Ocena klasyfikacyjna nie musi odpowiadać średniej arytmetycznej ani średniej ważonej ocen bieżących, chyba że statut szkoły stanowi inaczej w granicach prawa.
- Nauczyciel informuje ucznia o przewidywanej ocenie klasyfikacyjnej w terminie i trybie określonym w statucie szkoły.
- Warunki i tryb uzyskania wyższej niż przewidywana rocznej oceny klasyfikacyjnej określa statut szkoły.

9. Informacja zwrotna

Uczeń otrzymuje informację o tym, co wykonał poprawnie, co wymaga poprawy oraz w jaki sposób może dalej pracować. Forma informacji zwrotnej jest dostosowana do rodzaju zadania i może być ustna, pisemna, punktowa, procentowa lub oparta na kryteriach sukcesu.

10. Dostosowanie wymagań edukacyjnych

Wymagania edukacyjne oraz sposób sprawdzania osiągnięć dostosowuje się do indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych ucznia w przypadkach przewidzianych przepisami prawa, na podstawie odpowiedniej dokumentacji oraz rozpoznania potrzeb ucznia. Dostosowanie nie oznacza rezygnacji z realizacji podstawy programowej, lecz zmianę warunków, metod, form, tempa pracy lub sposobu prezentowania i sprawdzania wiadomości i umiejętności.

- wydłużenie czasu pracy lub podział materiału na mniejsze części;
- formułowanie krótszych i jednoznacznych poleceń oraz upewnianie się, że zostały zrozumiane;
- umożliwienie odpowiedzi w formie najlepiej odpowiadającej potrzebom ucznia, jeśli jest to zasadne;
- stosowanie materiałów wspierających organizację informacji (schemat, tabela, mapa pojęć);
- uwzględnianie zaleceń poradni psychologiczno-pedagogicznej oraz ustaleń zespołu udzielającego pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

11. Uczniowie szczególnie zainteresowani przedmiotem

Uczeń może rozwijać zainteresowania poprzez zadania problemowe, projekty, debaty, analizę aktualnych wydarzeń publicznych, konkursy i inne aktywności. Dodatkowa aktywność może stanowić jedno ze źródeł informacji o poziomie osiągnięć, nie może jednak zastępować wymagań programowych obowiązujących wszystkich uczniów.

12. Zasady rzetelności i samodzielności

Prace ucznia powinny być samodzielne w zakresie określonym przez nauczyciela. Korzystanie ze źródeł, w tym narzędzi cyfrowych i generatywnej sztucznej inteligencji, jest dopuszczalne tylko w zakresie wskazanym przez nauczyciela, z poszanowaniem zasad rzetelności, praw autorskich i obowiązku wskazywania wykorzystanych źródeł. Nauczyciel może poprosić ucznia o ustne wyjaśnienie lub obronę wykonanej pracy w celu potwierdzenia samodzielnego opanowania wymagań.

13. Postanowienia końcowe

- Na początku roku szkolnego uczniowie są informowani o wymaganiach edukacyjnych, sposobach sprawdzania osiągnięć oraz warunkach i trybie uzyskania wyższej niż przewidywana rocznej oceny klasyfikacyjnej.
- Rodzice/opiekunowie są informowani zgodnie z zasadami obowiązującymi w szkole.
- Dokument ma charakter uniwersalny i nie jest przypisany do konkretnego nauczyciela ani podręcznika.
- Zakres i kolejność realizacji treści mogą wynikać z przyjętego programu nauczania, pod warunkiem realizacji obowiązującej podstawy programowej.
- W sprawach nieuregulowanych niniejszym dokumentem stosuje się przepisy prawa oświatowego i statut Szkoły Podstawowej nr 5 im. Aleksandra Janowskiego w Bolesławcu.

VII. PODSTAWY PRAWNE I ŹRÓDŁA

- Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty - w szczególności przepisy dotyczące oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów.
- Rozporządzenie w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych, z późniejszymi zmianami, w tym zmianą obowiązującą od 1 września 2026 r.
- Podstawa programowa kształcenia ogólnego w zakresie wiedzy o społeczeństwie właściwa dla klasy VIII w okresie przejściowym.
- Komunikaty i akty prawne Ministerstwa Edukacji dotyczące harmonogramu wdrażania nowej podstawy programowej od roku szkolnego 2026/2027.

- Statut Szkoły Podstawowej nr 5 im. Aleksandra Janowskiego w Bolesławcu - w zakresie wewnątrzszkolnego oceniania.

Dokument do stosowania od roku szkolnego 2026/2027